Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט דרייםאל וואָכענטליך
מאָנטאג, מיטוואָך אונד פרייטאג, אונד קאָסטעט
פיר עסטעררייך-אונגארן
גאנצייעהריג 10 גולד.— קר. ע. וו.
האלבייעהריג 5 גולד.— קר. ע. וו.
פיערטעליעהר. 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר'ס אויסלאנד
גאנצייעהריג 11 גולד.— קר' ע' וו'
האלבייעהריג 5 גולד. 50 קר' ע' וו'
פיערטעליעהר' 2 גולד. 75 קר' ע' וו'

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומעריערען אונד דער פרענומעראציאָנס-טערמין בעגיננט מיט דעם ערשיינען דעס ערסטען בלאטטעס.
דיא רעדאקציאָן בעפינדעט זיך אין פעסט וואיטצנער בולוואר נומ' 29 וואָהין מאן אויך דיא פרענומעראציאָנס-געלדער צו זענדען בעליעבט.

Nr. 27, פיערצעהנטער יאהרגאנג | פעסט, פרייטאג יב אדר ה.תרמ"ב. | Pest, den 3. März 1882.

קריעג געגען דיא רעוואָלוציאָנערע.

ביא איינעם געוואָהנליכען, אָרדענטליכען קריעגע צווישען צוויא פיינדליכען ארמעען בעדייטעט שאָן דאס פערדרענגען פאָן איינעם פלאטצע איינען זיעג דער איינען אונד איינע ניעדערלאגע דער אנדערען ארמעע. וויא אָפט קעמפפען צוויא פיינדליכע ארמעען אויף דעם שלאכטפעלדע וועגען איינעם קליינען הייזעס אָדער איינער מיהלע, דא עס זיך דארום האנדעלט, וועלכע ארמעע דען פלאטץ ביא דעם הייזע אָדער ביא דער מיהלע בעהויפטעט. דיאיעניגע ארמעע, וועלכע דען פלאטץ ערקעמפפט, ווירד אלס זיעגערין בעצייכנעט, וועהרענד דיאיעניגע ארמעע, וועלכע דען פלאטץ פערלאססען אונד זיך צוריקציעהען מוס, אלס בעזיעגט ערשיינט. גאנץ אנדערס אבער איזט דיעס ביא איינעם קריעגע געגען איינצעלנע רעוואָלוציאָנערע באנדען אים געבירגע, וועלכען קריעג מאן „גוערריללא- (שפריך: „גהעריליא-)קריעג" נעננט. היער לאססען זיך זאָלכע באנדען אייך הונדערטמאל אים איהרען איינגענאָממענען שטעללונגען צוריקדרענגען אונד קאָממען דאנן ענטוועדער אן דערזעלבען אָדער אן איינער אנדערען שטעללע ניעדערינגס צום פאָרשיינע. ביא איינעם זאָלכען גוערריללא-קריעג קאנן נור דאס גענצליכע איינפאנגען אָדער דיא גענצליכע פערניכטונג איינער באנדע אלס זיעג געלטען — אונד עבען איינען זאָלכען זיעג האבען אונזערע ארמעען אים זידען אונזערער מאָנארכיע געגען דיא רעוואָלוציאָנערע נאָך ניכט ערורונגען.

אונזער קאָממאנדאנט וואָללטע וואָהל דורך זיינען קריעגס-פלאן מיט דעם זאָגענאננטען „קעססעל-טרייבען" איינען דעראַרטיגען זיעג ערריננגען, אבער דער פלאן וואר ניכט גוט איינגעלייטעט אונד קאָננטע דאהער אייך ניכט דורכגעפיהרט ווערדען. דיא גענעראלע לעדדהין אוים פאָטשא, ארלאָוו אוים טרעבאָווא, האאס אוים מאָשטאר אונד זעקוליטש אוים גאטשקאָ העטטען נאָך אנאָרדנונג דעם קאָממאנדאנטען צו גלייכערצייט דען צוג געגען דאס זאגאָריע-געבירגע בעגיננען זאָללען. נון איזט אבער טרעבאָווא נעהער צו זאגאָריע אלס פאָטשא אונד פאָטשא נעהער אלס מאָשטאר. אונד דער וועג פאָן גאטשקאָ נאָך זאגאָריע איזט וואָהל ניכט זאָ וויים אלס מאָשטאר, דאגעגען אבער וועגען דער זעהר געבירגיגען ראָהען געגענד שווער פאססירבאר. דער קאָממאנדאנט העטטע עס דאהער זאָ בערעכנען אונד איינטהיילען זאָללען, דאס גענעראל זעקוליטש אוים גאטשקאָ אום איינען טאג פריהער, שפעטער וויעדער גענעראל האאס אוים מאָשטאר, דאנן לעדדהין אוים פאָטשא אונד ענדליך אָבערסט ארלאָוו אוים טרעבאָווא דען צוג נאָך דער זאגאָריע אונטערנעהמען, דאמיט זיא צור בעשטיממטען צייט אן דעם בעשטיממטען אָרטע איינטרעפפען קאָננען. איזט אבער שאָן דער פעהלער בעגאנגען וואָרדען, וואָדורך נון לעדדהין אונד ארלאָוו פריהער אלס דיא אנדערען צוויא גענעראלע פאָר זאגאָריע איינטראפען, זאָ העטטען זיא דא וועניגסטענס וואַרטען זאָללען, ביז דיא איבריגען צוויא גענעראלע איהרע אנקונפט איהנען קונדגעגעבען. לעדדהין אונד ארלאָוו איבעראיילטען זיך אבער מיט איהרעם אונטערנעהמען, זיא גריפפען פריהצייטיג איין, פאסטען דיא רעוואָלוציאָנערע נור פאָן אָסטען אונד נאָרדען — אונד דאס ענדע וואר, דאס דיא רעוואָלוציאָנערע וואָהל איהר אלטעס נעסט, נעמליך דיא זאגאָריע, פערלאססען מוסטען, זיך אבער נאָך וועסטען אונד זידען צוריקציעהען קאָננטען. גענעראל האאס איזט וואָהל שפעטער אין האָטאָליע (5) איינגעטראָפפען אונד האט זיך דא מיט דען איבריגען צוויא גענעראלען פעראייניגט; אבער פאָן דעם גענעראל זעקוליטש הארט מאן גאר ניכטס מעהר.

וואָ איזט גענעראל זעקוליטש הינגעקאָממען? איזט יעטצט דיא פראגע, וואָרויף דיא אמטליכען דעפעשען נאָך איממער דיא אנטוואָרט שולדיג בלייבען. איינע, אין דען געסטריגען מאָרגענבלעטטערן פעראָפפענטליכטע אמטליכע דעפעשע מעלדעט נור, דאס מאן פאָם זידען דער הערצעגאָווינא, נעמליך פאָן שטאָלאץ, בילעק אונד נעוועזיניע ארמעען נאָרדליך געגען דיא פאָן דער זאגאָריע געפליכטעטען רעוואָלוציאָנערע ענטזענדעטע, אום דיעזע פליכטלינגע אנצוגרייפען; אבער וואס מיט דער ארמעע דעם גענעראלס זעקוליטש געשעהען אונד וואס דיעזער טהוט — דאפאָן שוויינט דיא דעפעשע.

פערנער מעלדעט דיא דעפעשע, דאס יעטצט אין יענער געגענד גאר קיינע רעוואָלוציאָנערע צו זעהען אונד דאס דיא מייסטען אָרטשאפטען פאָן דער מעננליכען בעפאָלקערונג גענצליך פערלאססען זינד. — יעדענפאללס דייטעט דאס, דאס דיא רעוואָלוציאָנערע זיך דאָך אירגענדוואָ נאָך איממער אין בעדייטענדער אנצאהל אין אירגענד איינעם פערשטעקע אים געבירגע בעפינדען מיססען.

ביא אלל' דעם האלטען וויר דיא לאגע אים זידען אונזערער מאָנארכיע ניכט פיר איינע זאָ זעהר ערנסטע. דענן ביזהער זינד דיא רעוואָלוציאָנערע נאָך איממער נור אויף זיך זעלבער אנגעוויעזען; וועניגסטענס זינד נאָך איממער קיינע אנצייכען אונד בעווייזע פאָרהאנדען, דאס זיא אייך פאָן אויסווערטס מיטפערבינדעטע העטטען. עס מאג וואָהל זיין, דאס זיא פאָן מאָנטענעגראָ אוים מיט געלד, לעבענס-מיטטעלן, וואפפען אונד פולווער אונטערשטיטצט ווערדען, אבער אייך היעפיר ליעגען נאָך קיינע בעווייזע פאָר. אונטער דען געפאנגענען רעוואָליציאָנערען האט מאן ביז יעטצט נאָך קיינען מאָנטענעגרינער אונד אייך קיינען סערבען אונד רוססען בעמערקט. אונזער אויסווערטיגעס מיניסטעריום מוס זיך נון פיעל מיהע געגעבען האבען, אום דיא אונס פריעדליך געזיננטען רעגענטען פאָן מאָנטענעגראָ, סערביען אונד רוסלאנד דאצו צו בעוועגען, דאס זיא דיא טהיילנאהמע איהרער אונטערטהאנען אן דיעזעם אויפשטאנדע אויף דאס שטרענגסטע פערביעטען אונד פערהינדערן. היעצו בעדינגען נאָך דיא רעוואָלוציאָנערע דען פעהלער, איהרע אלטען וואפפען, מיט דענען זיא אומגעהען קאָננטען, צו בעזייטיגען, אונד זיך דיא נייען, מאָדערנען הינטערלאדער-געוועהרע אנצושאפפען, מיט דענען זיא ניכט זאָ אומצוגעהען פערשטעהען אונד דאס פולווער אימזאָנסט פערשיעסען, דא זיא אונטער 100 שיססען קיים פינפמאל טרעפפען. דיא רעוואָליציאָנערע שיעסען איממער איבער דיא קאָפפע דער סאָלדאטען הינוועג, זיא לעגען אלזאָ צו האָך אן, וועסהאלב זיא מייסטענס פעהל-שיעסען. — וואָהל קאָננען דיא רעוואָליציאָנערע דורך דאס בלאָסע פערדרענגען אוים איהרעם אלטען נעסטע ניכט אלס בעזיעגט בעצייכנעט ווערדען, אבער יעדענפאללס קאנן דיעס צו איהרער ערמוטהיגונג אונד ווייטערען אנאייפערונג ניכט פיעל בייטראגען. איינצעלנע באנדען זינד זאָגאר, וויא עס הייסט, גאנץ ענטמוטהיגט. זיא האָפפטען ביז יעטצט נאָך איממער אויף אויסווערטיגע הילפע זייטענס סערביענס אונד רוסלאנדס; זיא גלויבטען איממער, וועניגסטענס איינען קליינען זיעג געגען אונזערע סאָלדאטען צו ערריננגען, וואָדורך דער מוטה דער רעוואָלוציאָנערע, דיא ביזהער נאָך ניכט איינגרייפען וואָללטען, בעלעבט אונד אנגעאייפערט ווערדען קאָננטע — אונד נון איזט אלל דאס ניכט געלינגען. וויא עס הייסט, זאָלל איהר הויפט-אנפיהרער קאָוואטשעוויטש שאָן זייט 14 טאגען שווער פערוואונדעט אין ניקזיטש (מאָנטענעגראָ) ליעגען, וואָ זיך אייך אנדערע פערוואונדעטע רעוואָלוציאָנערע בעפינדען.

וויא פריוואט-דעפעשען דער צייטונגען מעלדען, וואָללטען זיך שאָן דיא רעוואָלוציאָנערע מיט אונזערעס קאָממאנדאנטען אין פריעדענס-אונטערהאנדלונגען איינלאססען. זיא שיקטען איהרען גייסטליכען אן אונזערען פעלדמארשאלל-לייטנאנט יאָוואנאָוויטש מיט דער ביטטע: ער מאָגע איהנען אללעס פערצייהען, אונד וועגן ער איהנען דיא שטראפ-לאָזיגקייט פערשפרעכע, זאָ וואָללען זיא דיא וואפפען ניעדערלעגען אונד אין איהרע וואָהנונגען צוריקקעהרען. יאָוואנאָוויטש אנטוואָרטעטע אבער היערויף פאָלגענדעס: „איך נעהמע גאר קיינע בעדינגונגען אן אונד מאכע גאר קיינע פערשפרעכונגען. מיינע אויפגאבע איזט, דען אויפשטאנד צו אונטערדריקען אונד איך פערלאנגע דיא בעדינגונגסלאָזע אונטערווערפונג. איך קעננע שאָן דאס געזינדעל, עס האט אונטער דער טירקישען אָבער-העררשאפט עס עבענזאָ געמאכט! עס פערלאנגטע פערצייהונג, קאם אין דיא וואָהנונג צוריק, נאהם דא דאס נאָטהיגע אונד בעגאנן דען אויפשטאנד פאָן נייעם. דאס איזט איין אָריענטאלישער שווינדעל, פאָן דעם עסטעררייך ניכטס וויססען מאג!"

דער בעריכט-ערשטאטטער דעם „פעסטער ללאָיד", דער זיך אויף דעם קריעגסשויפלאטצע אין דער הערצעגאָווינא בעפינדעט, שרייבט: „דיא צייטונגס-נאכריכטען, דאס אונזערע סאָלדאטען היער אים זידען אונזערער מאָנארכיע זאָ פיעל אויסצושטעהען האבען אונד פאָן אללערלייא קראנקהייטען היימגעזוכט זינד, זינד דורכאוים ליגענהאפט. די[illegible]ס בעפינדען אונד דער געזונדהייטס-צושטאנד [illegible]ונזע-רער סאָלדאטען איזט זאָגאר איין פאָר[illegible]גליבער. איך קאנן אויף דאס בעשטיממטעסטע פערזיכערן, דאס זיך היער אונזערע סאָלדאטען [illegible] דעם בעסטען אויסזעהענס ערפרייען, זיך אין [illegible]רעפפליכער שטיממונג בעפינדען אונד זיך זאָג[illegible]אר איבער דיא צייטונגען ערגערן, דאס זיא צ[illegible] הויזע איהרע עלטערן אין שרעקען פערזעטצען. [illegible] דיא פערפפלעגונג איזט איבערהויפט זאָ גוט [illegible] אונד זאָ רייכליך, וויא נאָך ניע. נור דיא קווארט[illegible]יערע זינד שלעכט, וויל עס דא ביא דען סלאווי[illegible]ן זעהר אונזויבער איזט. יעטצט איזט דא אייך [illegible] דיא רעגענצייט איינגעטרעטען, [illegible] אוי[illegible]פערברינגונג דער סאָלדאטען נאָך מעהר ע[illegible] שווערט. אנדערערזייטס בראכטע דער רעגען הילפע אין דער נאָטה, מאן ליטט היער שאָן זעהר אן וואססער-מאנגעל. אונד דער רעגען בראכטע אונס רייכליכעס טרינק-וואססער. אין מאנכען געגענדען איזט דיא זיכערהייט שאָן זאָ ציעמליך הערגעשטעללט."

אינדעססען קאָננטע דאס פערזיימטע אים „קריעגס-פלאנע דעס קעססעל-טרייבענס" נאָך נאכגעהאָלט אונד גוט געמאכט ווערדען. נור מיסטע דיא אוים נעוועזיניע קאָממענדע ארמעע דען גענעראל זעקוליטש ביא פאָניצא (12) אויפזוכען אונד מיט איהם צוזאממען נאָך אולאָק (7) פאָררי-קען. אולאָק איזט דאס צווייטע הויפט-נעסט דער רעוואָליציאָנערע, וואָ זיך פאָן איהנען געגען 1000 מאנן אויפהאלטען. — (זיעהע „נייעסטעס")

באלאָגה איינען מאָרד פֿעראיבט צו האבען. בע-ריימס 4 יאהרע קערקערשטראַפֿע אבביסען מוסטע, וואורדע אם 22-טען פֿעבער לויט אויסשפּרוך דעס וויענער געריכטס-האָפֿעס געגנצליך אויף פֿרייען פֿוס געזעטצט. עס שטעללטע זיך נעמליך הערויס, דאס וואשויער דער ווירקליכע מאָרדער דער באלאָגה איזט, וועהרענד שטיינער אין גאנץ אונגערעכטער-ווייזע פֿעראורטהיילט וואורדע. אין דער זיטצונג דעס וויענער רייכסראטהעס פֿאָם 23-טען פֿעבער בראכטע אין פֿאָלגע דעססען דער דעפוטירטע דר' ראָזער פֿאָלגענדען אנטראג איין: „עס מאָגע אין בע-ראטהונג געצאָגען ווערדען, אונטער וועלכען בעדינגונ-גען „אונשולדיג פֿעראורטהיילטע פערזאָנען" פֿיר דען ערליטטענען שאדען אן פֿערמאָגען אונד געזונדהייט איינען ענטשפּרעכענדען ערזאטץ ערהאַלטען זאָל-לען. דיא שטראַפֿגעזעטצ-קאָממיססיאָן מאָגע דעם פּארלאמענטע היעריבער איינען פּלאן אונטערברייטען, דאמיט איין געזעטץ געשאַפֿען ווערדע צור ענטשעדיגונג פֿאָן שולדלאָז פֿעראורטהיילטען!" — טהאטזאכע איזט, דאס דורך איינען אירדטהימלי-כען אויספרוך דעם געריכטעס בערייטס זאָ מאנ-כער איינע אונפֿערדיענטע שטראַפֿע אויסשטעהען מוכטע. אללײן זאָלכען לייטען אויס דער שטאאטס-קאססא איינע געלד-ענטשעדיגונג צו ביעטען, דירפֿ-טע דאָך קוים אנגעהען. וויא אָפֿט האט עס זיך בע-רייטס עראייגנעט, דאס איין מענש גאנץ אונשולדי-גערווייזע קראַפֿט איינעס אירדטהימליכען ריכטער-ליכען אורטהיילס הינגעריכטעט וואורדע. וויא זאָלל-טע אבער איין זאָלכער ענטשעדיגט ווערדען? — זאָללטע מאן אידם עטווא איינען נייען קאָפּף אויפֿ-זעטצען? דיא מענשען זינד איינמאל ניכט אונ-פֿעהלבאר. — וויר אללע זינד דעם אירדטהומע אונטערוואָרפֿען. דיא געריכטע קאָננען עבענפֿאללס פֿעהלען. עס איזט דאהער גענוג, ווענן דאס געריכט ניכט לייכטזינניג, זאָנדערן נאָך בעסטער איבער-צייגונג אורטהיילט. איבערדיעס קאַנן יא יעדער פֿעראורטהיילטע אן איינע צווייטע אונד דריטטע אינשטאנץ אפפעללירען. דיא צווייטע אינשטאנץ בע-זייטיגט דענן אויך הייפיג דאס אורטהייל דער ערס-טען אינשטאנץ, אונד דיא דריטטע אינשטאנץ ווע-דער בעזייטיגט דאס אורטהייל דער צווייטען אינש-טאנץ. מאן האט אלזאָ אללעס מאָגליכע געטהאן, אום איינען עטוואיגען אירדטהום דעם ערסטען אונד צווייטען געריכטעס דורך דיא דאָכסטע אינשטאנץ צו בעזייטיגען. מעהר לאָסט זיך ניכט טהון. דיא מענשליכען איינריכטונגען קאָננען עבען ניע גאנץ פֿאָללקאָממען זיין, אום יעדען אירדטהום אונבע-דינגט אויסצושליעסען.

* (דאס שטאטוט פֿיר דיא יו-דען גאליציענס) וועלכעס פֿאָן דער לעמ-בערגער ראבבינער-פֿערזאממלונג פֿעראנשטאל-וואורדע, ליעגט אונס בערייטס געדרוקט פֿאָר. דאס-זעלבע איזט פֿיעל גראָסער אונד אויספֿיהרליכער אלס דאס אונגארישע אָרטהאָדאָקסע שטאטוט. עס ענטהאלט מאנכע לאָבענסווערטהע אונד צוועקמע-סיגע בעשטיממונגען. איין וויענער בלאטט ווידמעט דיעזעם שטאטוטע איינע זעהר איינגעהענדע בע-שפּרעכונג. פֿריילּיך ענטהאלט דיעזע בעשפּרעכונג, דא זיא פֿאָן נעאָלאָגער זייטע הערריהרט, איינע זעהר שארפֿע קריטיק געגען דאס נייע יידיש-אָרט-האָדאָקסע שטאטוט גאליציענס. וויר ווערדען אין נעכסטער נוממער דיא הויפטשטעללען דיעזער בע-שפּרעכונג מיטטהיילען אונד עבען דען בעוויז פֿיה-רען, דאס דיעזעס שטאטוט אויך מעהרערע וואהר-האַפֿטע גלאנצ-פונקטע ענטהאָלט!

נ א כ ט ר א ג.

דיא אין דען היייטיגען מאָרגען-בלעטטערן פֿעראָפֿפֿענטליכטע אמטליכע דעפּעשע (וועלכע וויר צום שלוססע דעם ערסטען ארטיקעלס מיטטהיילטען) בעריכטעט אונס איבער פֿיער וויכטיגע עראייגניס-סע. ערסטענס, דאס זיך דיא ארמעע אונטער אָבערסט האאס ביי האָמאָליע (5) מיט דען איב-ריגען צוויא ארמעען פֿעראייניגטע.- צווייטענס, דאס מאן נון וויססע, וואָהין זיך דיא רעוואָלוציאָנע-רע אויס זאגאָריע געפֿליכטעט האבען; דער גע-פֿליכטעטע אונד נון צוריקגעקעהרטע ריכטער פֿאָן זאגאָריע זאגטע נעמליך אויס, דאס זיך דיא רעוואָ-לוציאָנערע נאָך באָראַין געפֿליכטעט האבען. באָראַין ליעגט נאָרדליך פֿאָן פֿאָטשא (17), אונד ווענן דא דיא רעוואָלוציאָנערע וויטער זיד-ווערטס ציעהען, זאָ קאָננען זיא דא פֿאָן דער ארמעע דעס געגעראלס זעקוליטש ביי פֿאָטשא פֿערניכטעט ווערדען.— דריטטענס האבען עבען אם 26-טען פֿעבער אין דער געגענד צווישען פֿאָטשא אונד באָראַין געפֿעכטע שטאטטגעפֿונדען אונד צוואר צווישען דען אָרטשאַפֿטען יגאָוויטש אונד קאָקאָרינא, וועל-כע אָרטשאַפֿטען נאָרדליך פֿאָן פֿאָטשא ליעגען. ווענן היער נון אויך איינע ארמעע פֿאָן נעוועזיניע דען רעוואָלוציאָנארען ענטגעגענטריטט, זאָ קאָננטע ענדליך דאס „קעססעל-טרייבען" דענן דאָך פֿאָלל-שטענדיג געלינגען. דיא געגענד צווישען פֿאָטשא, סעראיעוואָ, מאָסטאר, נעוועזיניע אונד גאטשקאָ ווירד דאנן פֿאָן דען רעוואָלוציאָנערען געזייבערט זיין.— פֿירטענס, דאס אין דער געגענד זידליך פֿאָן פֿאָטשא, וואָ זיך דיא רעוואָלוציאָנערע אונטער דעם הויפט-אנפֿיהרער קאָוואטשעוויטש בעפֿינדען, איינע הונגערס-נאָטה אויסגעבראָכען איזט. דיא אין יענען אָרטשאַפֿטען צו הויזע געבליעבענען, אונס טרייא געזינגטען איינוואָהנער ערהאלטען פֿאָן אונזערען דאָרטיגען בעהאָרדען דיא נאָטהיגען לעבענס-מיט-טעל. נור ווערע עס צו וויִנשען, דאס זיך דיא רעוואָלוציאָנערע דיעזע לעבענס-מיטטעל ניכט אנ-אייגנען אונד דאס זיא אויס הונגער זיך באלד ער-געבען מאָגען. דער הונגער איזט עבען דאס בעסטע מיטטעל, וועלכעס איינען אויך פֿאָם רעוואָלוציאָנס-ריישע ניכטערן מאכט.

פֿערלאָזונג.

ד ע ר 1864-ע ר ל א ז ע.

ביי דער אם 1. מערץ פֿאָרגענאָממענען ציע-הונג דיעזער לאָזע וואורדען פֿאָלגענדע סעריען גע-צאָגען, 227 494 672 789 672 1029 1090 1095 1099 4384 1538 1923 2333 3741. פֿאָן דיעזען פֿיעל דער הויפט-טרעפֿפֿער מיט 200000 אויף סעריע 227 נומ' 78, 2טע טרעפֿפֿער מיט 40000 גולד' אויף ס'1384 נו' 66, דער 3-טע טרעפֿפֿערמיט 10000 גולד' אויף ס' 1099 נומ' 19 — אונד דער 4-טע טרעפֿפֿער מיט 5000 גולד' אויף ס'1029 נו' 79; פֿערנער געוואַננען יע 1000 גולד' ס' 1095 נו' 21 אונד ס' 1384 נו' 68.

וויענער שלאכט-פֿיעהמארקט. דער אויפֿ-טריעב אויף דעם וויענער שלאכט-פֿיעהמארקטע אם 27-טע פֿ' מ. בעטרוג 3671 שטיק, דאפֿאָן וואַרען: 2518 אונגארישע, 270 פּאָלנישע אונד 760 דייטשע, דיא פּרייזע שטעללטען זיך פּער 100 ק': אונגארישע מאסט-אָכסען 52—.61 גול-דען, פּאָלנישע 52—.57 גולד. דייטשע 52—.60 גולדען.

פֿעראנטוואָרטליכער רעדאַקטער: מאיר בר"י רייז.

שטעללען-געזוך

איין פֿערהייראטעטער דיפּלאָמירטער לעהרער, 34 יאהרע אלט, דער אין אָפֿפֿענטליכען שולען ווירקטע, זאָמיט דער אונגארישען, דייטשען אונד העב-רעאישען שפּראכע אין וואָרט אונד שריפֿט פֿאָלל-קאָממען מעכטיג, צוגלייך אויך שוחט ובודק מומחה, צייטגעמעסער פֿאָרבעטער, טיכטיגער קורא אונד פּראַקטישער מוהל איזט, זאָ וויא אויך פֿיר דאס פסקנן איבער ושט וצומות הגידין אויטאָריזירט פֿאָן אנערקאנגטען אָרטהאָדאָקסען ראבבינען, איזט געזאָנגען, זיינען געגענוועַרטיגען פּאסטען, דען ער יעטצט שאָן 3 יאהרע הינדורך בעקליידעט, צו פֿער-לאססען אונד זוכט איינע אנדערע ענטשפּרעכענ-דע שטעללע. זאָללטע איינע לאָבליכע געמיינדע אן דען היער בענאַנטען אמטספֿעהיגקייטען צווייפֿעלן, זאָ קאַנן איך אויף וואונש, ביי פֿערגיטיגונג דער רייזעקאָסטען, איין פּראָבע-פֿאָרטראַג אין יעדער קוואַליפֿיקאציאָן אבגעהאלטען ווערדען. דיעסבע-בעציגליכע צושריפֿטען בעליעבע מאן געפֿעלליגסט צו ריכטען אן: JOSEF LÖB, Kantor und Lehrer in Szöllös-Györök (Somogy). 3—3

א נ צ ײ י ג ע.

איך בעעהרע מיך, היעמיט דיא האָפֿליכע אנ-צייגע צו מאכען, דאס איך דאס באק-הויז דער עדת היראים דפה געפאכטעט האבע אונד מיט דעם פֿערשליים דער שמורה-מצות בעטרויט וואורדע. בעשטעללונגען ווערדען אויף דאס געוויססענהאפֿ-טעסטע, פינקטליכסטע אונד בילליגסטע אויסגע-פֿיהרט. - אכטונגספֿאָלל

משה גאָלדפֿארב

מאָהרענגאססע נוממער 1 פעסט.

פֿרוכט- אונד מעהל-פּרייז-טאבעללע.

פֿ ר י כ ט ע ווייצען	קוואַליטעט פּר. העקטאָל.	פּער 100 קילאָגראממ
נאָרדאונגאריש'	74	—.——
"	75	11.65 –11,75
"	76	11.80–11.85
"	77	11.90 12. –
"	78	12.05 –12.15
"	79	12.20 –12.30
"	80	12.35 -12.40
פעסטער באָדען נייער	—	—.——.—
"	75	12.05 –12.10
"	76	12.15 –12.20
"	77	12.25–12.35
"	78	12.40–12,50
"	79	12.55 –12.60
"	80	12.65 –12.70
טהייס	—	—.——.—
"	75	12.25–12.30
"	76	12,35–12.45
"	77	12.50–12.60
"	78	12.65–12.75
"	79	12.80–12.85
"	80	12.90–12.55
וויסעלבורגער	75	12.15 –12.20
"	76	12.25–12.35
"	77	12.40–12.50
"	78	12.55–12.65
"	79	12.70–12.75
"	80	12,80–12.85

פֿ ר י כ ט ע	קוואַליטעט פּר. העקטאָל.	פּער 100 קילאָגראממ
קאָרן	72	8.80 — 9.10
גערסטע מאלץ	62	—.——.—
גערסטע פוטטער	62	7.70— 7.50
האַפֿער	40	7,95 — 7.55
קוקורוץ באנאטער	75	7.35— 7.30
אנדערער	73	7.25— 7.20
הירזע	—	—.——.—

טערמין-אבשלוס			פּער 100 קילאָגראממ
ווייצען	פּער פֿריה-יאהר		12.06
	"		—.—
	"		—.—
קוקורוץ	"	פֿריה-יאהר	7,32
גערסטע	"		—.—
האַפֿער	"		8,08
"	"		—.—
רעפּס	"		—.—

באללען-מעהל			קר.	פֿל.
דער באללען צו 100 קילאָגראממ פּיר זאק	נוממער	0	40	22
	"	1	80	21
	"	2	20	21
	"	3	60	20
	"	4	80	19
	"	5	30	19
	"	6	40	18
	"	7	40	17
	"	8	40	16
	"	8½	40	14
שפּיריטוס: אלטע [illegible] פּרעסהעפען			75	33
" נייע קארטאָפֿפֿעל			50	31

קורז-טאבעללע פֿאָם 28. פֿ ע ב ע ר.

גאָלדקורז		קר.	פֿל.
זילבעראַגיא		—	100
דוקאטען		62	5
עסטעררייכיש-אונגאַרישעס 8 גולדען גאָלד-שטיק (20 פֿראַנקס)		53	9
נאפאלעאָנד'אָר		53	9
דייטשע רייכסבאנקנאָטען		82	58
20 מאַרקשטיקע		72	11
פאַפּיער-רובעל		20	1

ל א ז ע.	קר.	פֿל.
1854-ער 4פּראָצענטיגע שטאאטס-לאָזע	—	119
1860-ער " גאנצע	—	127
דעטטא " האלבע	—	131
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	—	171
דעטטא " 50 "	—	169
קאַסא-[illegible]שיינע	—	36
טירקען-לאָזע	—	23
קרעדיט-לאָזע	—	174
קלאַרי-לאָזע צו 40 גולדען	50	39
דאָנוי-דאמפּשיפֿפֿאַהרטס-לאָזע	—	109
אינסבּרוקער לאָזע	—	24
קעגלעוויטש לאָזע צו 10 גולדען	50	17
ראַבער לאָזע " 20 "	—	19
אָפֿנער לאָזע " 40 "	—	41
פּאַלפֿי לאָזע " 40 "	—	37
רודולפֿס-לאָזע " 10 "	—	20
סאַלם-לאָזע " 40 "	—	—
וואַלדשטיינער לאָזע " 20 "	—	23
סט.-גענאָיס לאָזע " 40 "	—	44

ל א ז ע.	קר.	פֿל.
[illegible] לאָזע צו 20 גולד'	—	26
טריעסטער לאָזע " 100	—	127
דעטטא " 50	—	64
וואַלדשטיין-לאָזע " 20	20	29
ווינדישגרעטץ-לאָזע " 20	—	38
אונגאַרישע-פּרעמיען-לאָזע צו 100 גולד.	75	111
טהייס-רעגאַל-לאָזע	—	107
וויענער-לאָזע	—	121

ווערטה-פּאַפּיערע	קר.	פֿל.
אונגאַרישע גאָלדרענטע 6%	75	117
דעטטא צו 4 פּראָצענט	80	84
אונגאַרישע פּאַפּיער-רענטע	70	84
אונגאַרישע גרונדענטלאַסטונגען	50	96
טעמעשווער באַנאַטער	—	95
זיעבענבירגישע	50	94
גאַליצישע	—	102
בוקאָווינא	50	100
אונגאַרישע אייזענבאַהן-אנלעהן	50	130
ווייִנצעהענט-אבלאָזונגס-אבליגאַציאָנען	25	97
פּפֿאַנדבריעפֿע דער אונגאַרישען באָדען-קרעדיט צו 5 איינהאַלב פּראָצענט	—	101
דער אונגאַרישען היפּאָטהעקען באַנק צו 5½ פּראָצענט	75	102
דער אונגאַרישען אללגעמיינען באָדען-קרעדיט-אנשטאַלט צו 5 איינהאַלב פּראָצענט	50	98
דער אָסטבאַהן	—	93
דער נאָרדאָסטבאַהן	—	156

Eigenthümer und verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1882. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard

* (נאך איממער דער קאמפף ראהאנצי'ס געגען דאס קאממוניקאציאנס-מיניסטעריאום.) אין פאריגער נוממער האבען וויר בערייטס מיטגעטהיילט, דאס דער דעפוטירטע געדעאן ראהאנצי דיא בעאמטען, נאמענטליך אבער דען שטאאטס-סעקרעטער אים קאממוניקאציאנס-מיניסטעריאום, אלס „קאררומפירט" אונד בעשטעכליך בעצייכנעטע. ער בעהויפטעטע געראדעצו, דאס דיעזע בעאמטען דיא ארבייטען בייא דען דאנוי- אונד טהייס-רעגולירונגען נור זאלכען לייטען איבערטראגען, פאן וועלכען זיא שאן אים פארהינייו איינע בעשטעכונג ערהיעלטען. ראהאנצי בעהויפטעטע פערנער נאך פאלגענדע צוויא פעללע: מאן וואללטע אנלעסליך איינער איבערשוועממונגס-געפאהר דען דאמם דער טהייס אן איינער שטעללע דורכשטעכען, וואדורך איינע גאנצע געגענד גערעטטעט ווארדען וועררע. איין רייכער גוטס-בעזיטצער, וועלכער נון זאה, דאס ווענן דער דורכשטיך דעם דאממעס אן דער בעאבזיכטיגטען שטעללע ווירקליך אויסגעפיהרט ווירד, זיינע אייגענען פעלדער אונטער וואססער קאממען מיסטען — זאנדטע זאגלייך אן איינען האבגעשטעללטען בעאמטען אים קאממוניקאציאנס-מיניסטעריאום 200 דוקאטען, אום דיא איהם דראהענדע געפאהר דורך דען „צויבער דעם גאלדעס" אבצו-ווענדען. ריכטיג ווארדע זאגלייך דער בעפעהל ערטהיילט, דאס דער בעאבזיכטיגטע דאמם-דורכשטיך אונטערבלייבע, אין פאלגע דעססען דער ערוועהנטע גוטס-בעזיטצער פאן דער איבערשוועממונג וואהל פערשאנט בליעב, דאגעגען אבער איינע גאנצע געגענד דורך דיא וואססער-פלוטהען פערניכטעט ווארדע! דאס איזט איין פאלל. דער צווייטע פאלל יעדאך איזט פאלגענדער: איין אונטערנעהמער, דער פאם קאממוניקאציאנס-מיניסטעריאום פיר פאללבראכטע ארבייטען בייא דען פלוס-רעגולירונגען איינע בעדייטענדע סוממע צו פארדערן האטטע, קאננטע טראטץ אללען אנשטרענגונגען ניכט צו זיינעם געלדע קאממען. וואס טהאט דער מאנן? ער איבערגאב דעם פערוואנדטען איינעס בעאמטען דעם קאממוניקאציאנס-מיניסטעריאומס דען בעטראג פאן 2000 גולדען, אין פאלגע דעססען איהם שאן טאגס דאראויף דיא איהם קאממענדען געלדער אונפערציגליך אויסבעצאהלט ווארדען! — דיעזע ביידען פונקטע בעהויפטעטע ראהאנצי, אהנע פיר דיא ריכטיגקייט דיעזער בעהויפטונגען „בעווייזע" ערבראכט צו האבען. אבגלייך ראהאנצי דען נאמען דעם האבגעשטעללטען בעאמטען דעם מיניסטעריאומס ניכט נאננטע, זא וויים דאך אללע וועלט, דאס ער היעמיט דען שטאאטס-סעקרעטער היעראנימי מיינע. מערקווירדיג איזט עס, דאס טראטצדעם דער מיניסטער-פרעזידענט טיסא געגען ראהאנצי דאס ווארט ערגריפף, דער קאמפף נאך איממער פארטגעזעטצט ווארדע. דיעסמאל שיינט דיא רעדע טיסא'ס ניכט דען געהאריגען איינדרוק געמאכט צו האבען, דא זאנסט דיא מאיאריטעט אונפערציגליך פיר טיסא איינגעשטאנדען וועררע. זייט טאגען דרעהט זיך דאהער דער קאמפף נור אום איינען פונקט: ראהאנצי ווינשט נעמליך, דאס דער רייכסטאג צור אונטערזוכונג איינע אייגענע קאממיססיאן ענטזענדע. טיסא דאגעגען ווינשט, דאס ראהאנצי זיינע אנקלאגען פאר דאס ארדענטליכע געריכט ברינגען מאגע, דעם אללייין עס צושטעהט, היעריבער רעכט צו שפרעכען. אינצווישען האט ראהאנצי אויך צוויא בעאמטע דעם פינאנצ-מיניסטעריאומס אלס צייגען נאמהאפט געמאכט. דיא אויפרעגונג אים פארלאמענטע איזט בעגרייפליכערווייזע איינע זעהר גראסע. (צו בעדויערן איזט עס, דאס דיא גאנצע שטענקערייא דורך איינען יודען, נאמענס מאריין שווארץ, הערפארגערופען ווארדע, דער געגען איינען אנדערען יודען, איינען בוי-אונטערנעהמער, נאמענס דייטש, אויסשפרענגטע, דאס דיעזער דיא בעאמטען אים קאממוניקאציאנס-מיניסטעריאום בעשטעכע אונד דען שטאאט אום פיעלע מילליאנען בעטריגע!) — אין דער זיטצונג פאם 2-טען דיעזעס ערפאלגטע ענדליך דיא אבשטיממונג. אויך דיעסמאל זיעגטע טיסא, אינדעם דיא מאיאריטעט דען אנטראג ראהאנצי'ס, וואנאך דער רייכסטאג צור אונטערזוכונג דער אנגעלעגענהייט איינע קאממיססיאן ענטזענדען מאגע, פערווארף. מערקווירדיג היעבייא איזט, דאס דיעסמאל אויך מעהרערע מיטגליעדער דער אייסערסטען לינקען פיר טיסא'ס אנזיכט שטיממטען, דאס ראהאנצי דיא אנגעלעגענהייט, ווענן ער עבען וויללל, פאר דאס ארדענטליכע געריכט ברינגען מאגע, דא דיא ענטזענדונג איינער קאממיססיאן זייטענס דעם רייכסטאגעס ניכט אם פלאטצע וועררע. דער הויפט-אנגעקלאגטע, נעמליך דער שטאאטס-סעקרעטער היעראנימי, שטיממטע פיר ראהאנצי'ס אנטראג, אינדעם ער זאגטע: „מיר וועררע איינע קאממיססיאן אום זא ליעבער, דא דיעזע דיא גרונדלאזיגקייט דער געגען מיך ערהאבענען אנקלאגען אלסבאלד בעשטעטיגען ווירדע!"

* (טהייערער קאפפע.) זייט דעם 1-טען דיעזעס מאנאטעס איזט נון דיא שטייער אויף דען קאפפע פאן 24 אויף 40 גולדען פער 200 פפונד ערהאהט ווארדען. שאן דעם מארגענס ביים פריהשטיקע בעגיננען וויר ביים קאפפע-טרינקען מיט דעם שטייער-צאהלען. דיא פרויא פערלאנגט מעהר געלד פיר דען קאפפע, אונד דער מאנן וויים, דאס דיא פרויא אונד דער שטאאט געלד ברויכען אונד דאס מאן איהנען דיעס פערשאפפען מיססע. וויא מאן נון אויס נארד-אונגארן שרייבט, האבען זיך דארט פיעלע איינוואהנער פעסט פארגענאמען, אונזערן העררן פינאנצ-מיניסטער בעססער אויסצושפיעלען. „וויר ווערדען אונזערן פינאנצ-מיניסטער בעססער אויסצאהלען! (זאגט מאן) וואצו זאללען וויר ביים פערברויכע פאן 200 פפונד קאפפע דעם מיניסטער 40 גולדען שטייער צאהלען? וויר ווערדען „בארשט" טרינקען! יא „בארשט" ווערדען וויר פריהשטיקען, דענן פיר וואססער אונד קלייע ברויכט מאן נאך גאטטלאב קיינע האהען שטייערן צו צאהלען." — דער מיניסטער וועררע נון גוט אויסגעצאהלט, ווענן דער קאפפע פאם „בארשט" פערדרענגט ווערדען קאננטע! אבער ליידער ווירד אפט דער בעטרעפפענדע זעלבסט גוט אויסגעשפיעלט, אונד ניכט דער, דען מאן אויסשפיעלען וויללל. אין סטרי (גאליציען) האטטע איינע פאלנישע הערשאפט, נאמענס קינסקי דיא געוואהנהייט, יעדען יודען אויף דער גאססע אנצופאקען אונד איהן „יה רבון עלם" זינגען צו לאססען. איינעס טאגעס קאם איין פרעמדער יודע אויס סקאליא נאך סטרי, אונד אלס מאן איהן ווארנטע, יא ניכט פאר קינסקי פאריבער צו געהען, דא ער איהן צום „זמירות-זינגען" נאטהיגען ווערדע, דא זאגטע ער: „לאססעט מיך נור מאכען, איך ווערדע הערן קינסקי שאן אויסשפיעלען!" — קינסקי קאם נון דעם סקאליער יודען ענטגעגען אונד פערלאנגטע פאן איהם דאס אבזינגען פאן „יה רבון עלם"! — אין דער פערנע שטאנדען אייניגע יודען, אום צו זעהען, וואס דא געשעהען ווערדע. דער סקאליער יודע וואללטע ניכט זינגען אונד בעקאם מיט דער פייטשע זאלך' וואוכטיגע היעבע, דאס ער ענדליך זינגען מוסטע. — אלס ער נון געשלאגען צו דען איבריגען יודען צוריק קאם אונד דיעזע זיך מיט איהם נעקטען, דאס ער דאך ניכט איהרען קינסקי אויסשפיעלען קאננטע, דא זאגטע דיעזער: „זאלל איך לעבען אונד געזונד זיין, דאס איך אייערען קינסקי בעססער אויסגעצאהלט האבע! איך האבע איהם גאר ניכט „יה רבון עלם", זאנדערן „מה יפית" געזונגען!" — נון וואללען זיא יעטצט אין נארד-אונגארן אין גלייכער ווייזע אונזערן פינאנצ-מיניסטער אויסצאהלען! אנשטאטט דעם קליינען גלאזעס גוטען קאפפע'ס וואללען זיא איינען גראסען טאפף מיט שלעכטעם בארשט אויסטרינקען — אונד אם ענדע ווירד דאנן דער פינאנצמיניסטער אויך דען בארשט בעשטייערן מיססען!

* (מארד-פערזוך געגען דיא קאניגין פאן ענגלאנד.) דיא הייטיגען מארגען-בלעטטער פעראפפענטליכען אויס לאנדאן פאלגענדע אמטליכע דעפעשע: אלס דיא קאניגין פאן ענגלאנד געסטערן אם 2-טען מערץ פער

פיערינען ראססע הערומצוטוממעלן אונד לאנצע אונד שווערט מיט געשיקליכקייט צו פיהרען: דענן צו איינער צייט, ווא דאס פולווער נאך ניכט ערפונדען וואר, קאננטע נור קארפערליכע קראפט אונד געוואנדטהייט דיא שלאכט ענטשיידען. אין דער שלאכט קאננטע זיך איין לייכטער פוס-גענגער מיט איינעם געאיבטען רייטער ניכט מעססען, דא דיעזער, פאן קאפף ביז פוס מיט אייזען בעדעקט, געגען יעדע פיינדליכע וואפפע געשיטצט וואר. דאהער האבען דיא אדעליגען רייטער אים קריעגע דען נאמען „ריטטער" בעקאממען.

דאס ריטטערטהום אים מיטטעל-אלטער בילדעטע נון איינען בעזאנדערען שטאנד. יעדער ריטטער מוסטע פיער הויפט-טוגענדען בעזיטצען: ערסטענס רעליגיאן, צווייטענס עהרע, דריטטענס טאפפערקייט אונד פיערטענס האכאכטונג געגען דאס וועיבליכע געשלעכט. דיא אויפנאהמע אין דיעזען ריטטער-שטאנד ערפארדערטע איינע פיעליעהריגע פארבערייטונג אונד וואר מיט גראסען פייערליכקייטען פערבונדען. שאן אים 7-טען יאהרע וואר דער קנאבע פאן אדעליגער הערקונפט ניכט אין דיא שולע, זאנדערן אין דאס שלאס איינעס אנדערען ריטטערס געבראכט. איינען זאלכען קנאבען נאננטע מאן „פאגע" (שפריך: „פאש"), היער לערנטע ער אלס „בובע" אדער „פאש" אים דיענסטע זיינעס העררן אונד אים עהרפורכטספאללען אומגאנגע מיט עדעל-פרויען דיא אנפאנגס-גרינדע דער זאגענאננטען „ריטטער-טוגענדען". ער פוטצטע דיא וואפפען, איבטע זיך אים פעכטען אונד רייטען, אום זיינען קארפער געשיקט אונד שטארק צו מאכען. אים 14. יאהרע ווארד ער דורך אומגירטונג איינעס שווערטעס פאם „בובען" צום „קנאפפען" (עדעל-קנאבען) געמאכט. ער היעס נון „קנאפפע" (קנאבע) אדער „יונקער" (יונגע). פאן נון אב בעגלייטעטע ער זיינען העררן צור יאגד, צו דען וואפפען-שפיעלען אונד אין דען קריעג. טרייע אנהענגליכקייט אן זיינען העררן וואר דיא ערסטע פפליכט. אונד האטטע ער אין דער שלאכט מיט שילד אונד שווערט זיינען העררן גערעטטעט, זא טרוג ער דען גראסטען רוהם דאפאן, דען איין אדעליגער יינגלינג זיך נור ערווערבען קאננטע.

האטטע דער „קנאפפע" אונטער דיעזען ריטטערליכען איבונגען דאס 21-סטע יאהר ערריכט, זא קאננטע ער צום „ריטטער" ערהאבען ווערדען. צו דיעזער וויכטיגען האנדלונג מוסטע ער זיך דורך פאסטען אונד בעטען פארבערייטען. אויך מוסטע ער זיך צופאר באדען אונד איינע נאכט אין פאללער קריעגס-ריסטונג אין איינער קירכע צובריננגען. דיא האנדלונג, דורך וועלכע איין „קנאפפע" צום „ריטטער" ערהאבען ווארדע, וואר איינע זעהר פייערליכע. עס ווארדע דא איין פאראדעהאפטער צוג פעראנשטאלטעט, איינע רייהע פאן אנדערען „קנאפפען" טרוג דעם יונגען ריטטער דיא ריסטונג, דען שילד אונד דאס שווערט נאך. עדעל-פרויען טרוגען וויעדער דען העלם אונד דיא שפארן, דיא זיא דאנן דעם יונגען ריטטער איבערייכטען. דער יונגע ריטטער מוסטע נון מיט פייערליכעם איידע דאס געליבדע (נדר) אבלעגען, איממער דיא וואהרהייט צו רעדען, דאס רעכט צו פערטהיידיגען, אללע וויטווען אונד וואיזען צו בעשירמען, נאר קיינען שימפף געגען עדעל-פרויען צו הולדען — אונד אללע ניכט-קאטהאליקען צו פערפאלגען. היערויף עמפפינג ער אויס דער האנד איינעס ריטטערס אדער איינער עדעל-פרויא שפארן, האנדשוה אונד פאנצער. נון קניעטע ער פאר איינעם אלטען ריטטער ניעדער, דער איהן דרייםאל מיט דער פלאכען קלינגע דעס שווערטעס זאנפט אויף האלז אונד שולטער שלוג. דאס נאננטע מאן דען „ריטטער-שלאג", אונד מאן זאגטע: „דער קנאפפע איזט נון צום ריטטער געשלאגען ווארדען!"

פאן נון אן מוסטע דער ריטטער פיר יעדע שווערע בעליידיגונג ראכע נעהמען. ווארדע איין ריטטער בעליידיגט, זא ווארף ער דעם בעליידיגער זיינען האנדשוה פאר דיא פיססע, אונד דאס וואר דאס צייכען דער הערויספארדערונג צום דועלל. האט דער בעליידיגער דען האנדשוה אויפגענאממען, זא וואר דיעס איין צייכען דעם אנגענאממענען צווייקאמפפעס.

אונטער דען ריטטערן גאב עס נון דרייערלייא ריטטער-ארדען: ערסטענס דיא יאהאנניטער, צווייטענס דיא טעמפעל-העררען אונד דריטטענס דיא דייטש-ריטטער. דיא ריטטער בעטהעטיגטען זיך מייסטענס צור צייט דער קרייצציגע, אלס ביינאהע אללע קאטהאלישען קריעגער פאן אייראפא נאך פאלעסטינא וואנדערטען, אום דיעזעס הייליגע לאנד דער מאהאממעדאנישען הערשאפט צו ענטרייסען. דיא איינינען ריטטער, וועלכע דיא „קראנקען פילגער" אין דען שפיטעלערן שיטצטען, נאננטע מאן „יאהאנניטער" (צו דיעזען יאהאנניטער-ריטטערן געהארטע אויך וואלטער פאן מאנרעאל, דער אבער זיינען ריטטער-ארדען צו גאנץ אנדערען צוועקע געבריכטע). לאנגע בעהויפטעטע זיך דיעזער ריטטער-ארדען אין דעם קאמפפע געגען דיא מאהאממעדאנער. אין שפעטערן יאהרען, אלס זיך דיעזע ריטטער אויף דער אינזעל מאלטא פעסטזעטצטען, ערהיעלטען זיא דען נאמען „מאלטעזער-ריטטער". (פארטזעטצונג פאלגט.)

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

*(ערגעבניס דער לעמבערגער ראבבינער-פערזאממלונג.) דעם „וויענער טאגבלאטט" ווירד אויס לעמבערג פאלגענדעס בעריכטעט: „דאס ערגעבניס דער זא געהיים געהאלטענען בעראטהונגען דער ראבבינער-פערזאממלונג ליעגט נון אללער וועלט פאר. — דיא „שטאטוטען פיר דיא יודען גאליציענס" זינד נעמליך בערייטס אין דרוק ערשיענען אונד נאך אללען ריכטונגען פערזענדעט ווארדען. דאס שטאטוט ענטהאלט פיעלע גאנץ אננעהמבארען פונקטע, וואדורך דיא ביזהעריגען אונרעגעלמעסיגקייטען אין דען פערשיעדענען געמיינדען בעזייטיגט ווערדען זאללען. זעלבסט יענע בעשטיממונגען, וועלכע צור אינטערדריקונג דעס פארטשריטטעס בעשטיממט זינד, קאננען ניעמאנדען איבערראשען. דא דיא ארטהאדאקסען אים „פארטשריטטע" איינע געפאהר פיר דען פארטבעשטאנד דער רעליגיאן ערבליקען, זא פערדיענען זיא ניכט איינמאל איינען טאדעל דאפיר, דאס זיא איינען זאלכען פארטשריטט ניכט אייפקאממען לאססען וואללען. זעהר בעדויערליך איזט עס יעדאך, דאס אין דיעזעם שטאטוטע, וואהרשיינליך וויעדער נור אים אינטערעססע דער רעליגיאן, דען ראבבינערן איין זאלך וויטער איינפלוס איינגערייםט ווירד, דער איהנען זעלבסט געפעהרליך ווערדען קאנן. וויר וואללען היער נור איינינע דיעספעלליגען בעשטיממונגען קורץ בעריהרען. § 13 הייסט עס: „דער פארשטאנד איבט דיא איבערזיכט (זאללטע איינגענטליך הייסען „אויפזיכט") איבער דיא געשעפטס-פיהרונג זעממטליכער געמיינדע-ארגאנע מיט אויסנאהמע דעס ראבבינערס!" — עס פראגט זיך נון: אב דענן דער ראבבינער פיר זיינע האנדלונגען גאר ניעמאנדעם פעראנטווארטליך געמאכט ווערדען קאנן? אב דענן יעדער ארטסראבבינער ווירקליך אין זיינעם ארטע גאנץ נאך הערצענסלוסט שאלטען אונד וואלטען קאננע, אהנע דעם פארשטאנדע אדער אירגענד איינער ראבבינערליכען בעהארדע פעראנטווארטליך צו זיין? הייט צו טאגע איזט זעלבסט איין מיניסטער פיר זיינע האנדלונגען פעראנטווארטליך! — אים נעמליכען פאראגראף הייסט עס וויטער: „רעאליטעטען (בויטען אדער גרונדשטיקע), וועלכע צו רעליגיאזען אדער וואהלטהעטיגקייטס-אינשטיטוטען דיענען, אדער אויס פראממען שטיפטונגען (קרן קימת) הערריהרען, קאננען אהנע איינווילליגונג דעס ראבבינערס ניכט פערקויפט ווערדען!" — אלזא: וויעדער דער ראבבינער אללייז מאסגעבענד. — § 40 הייסט עס: אויסגעשלאססען פאם אקטיווען וואהלרעכט, דאס הייסט: פאן יעדעם שטיממרעכטע ביי א געמיינדע-וואהלען, זינד אונטער אנדערן אויך זאלכע, וועלכע איינע בעשטיממונג דעס „שלחן ערוך" צו וויעדערהאלטען מאלען אפפענטליך איבערטרעטען!" — נון גלויבטע מאן אנפאנגס, דאס דיא ארטהאדאקסען זאלכע „שלחן ערוך-געגנער" בלאס אויס דעם געמיינדע-פארשטאנדע אויסשטאססען וואללען. דאס העטטע נאך פאם ארטהאדאקסען שטאנדפונקטע איינען זינן, דא זיא דיא פערוואלטונג דער קולטוס-געמיינדע קיינעם שולחן ערוך-געגנער אנפערטרויען וואללען. אלליין עס ערשיינט דאך עטוואס אונגעהייערליך, זאלכען לייטען אויך נאך דאס שטיממרעכט ענטציעהען צו וואללען, אבגלייך זעלבע צור ערהאלטונג דער געמיינדע אללע שטייערן לייסטען! — אין § 46 הייסט עס אין בעצוג אויף דיא וואהלען: בינגען 14 טאגען, נאכדעם דיא וועהלער-ליסטע צוזאממענגעשטעללט ווארדע, קאננען יענע, דערען נאמען וועגגעלאססען ווארדען, שריפטליך רעקלאמירען. דאך ענטשיידעט איבער דערען צולאססונג אלס וועהלער דיא וואהל-קאממיססיאן, וועלכע אויס צוויא מיטגליעדערן דעס פארשטאנדעס אונד זעכס פערטרויענסמעננערן דעס ראבבינערס צוזאממענגעזעטצט זיין מוס!" — אלזא האבען איינגענטליך ניכט דיא מיטגליעדער דעס פארשטאנדעס, זאנדערן נור דיא פערטרויענסמעננער דעס ראבבינערס, וועלכע יא אין דער קאממיססיאן איינע 2-פאכע מאיאריטעט בילדען, צו ענטשיידען: אב יעמאנד שטיממבערעכטיגט זייא. ווירד זיך דער ראבבינער היעדורך ניכט זעלבסט אין דיא געפעהרליכסטען צווייסטיגקייטען שטירצען? — § 47 לויטעט: „צור לייטונג דער וואהל איזט דער קולטוס-פארשטאנד מיט דען 6 פערטרויענס-מעננערן דעס ראבבינערס בערופען." — אלזא: אויך אויף אללע געמיינדע-וואהלען איבט דער ראבבינער דורך זיינע פערטרויענס-מעננער איינען גראדעצו ענטשיידענדען איינפלוס. — § 64 לויטעט: „יעדע קולטוס-געמיינדע מוס ווענינסטענס צוויא ראבבינאטס-אססעססארען (דיינים) אנשטעללען, וועלכע אים פעראיינע מיט דעם ראבבינער דאס ראבבינאטס-קאללעגיאום בילדען!" — וויא אבער, ווענן איינע געמיינדע ניכט אים שטאנדע איזט, צור ערהאלטונג פאן ראבבינאטס-אססעססארען דיא קאסטען אויפצובריינגען! — דארף זיא עטווא אין דיעזעם פאללע קיינע זעלבסטשטענדיגע געמיינדע בילדען? — מאן ערזיעהט אויס אלל׳ דעם, דאס דיעזעס שטאטוט נור דעסהאלב מאנגעל האט, וויל עס ניכט פאן דען פערטרעטערן דער פערשיעדענען געמיינדען ענטווארפען ווארדע, זאנדערן פאן איינער ראבבינער-פערזאממלונג, דיא דאך ניכט בערופען איזט, איין ארגאניזאציאנס-שטאטוט פיר דיא געמיינדען איינעס גאנצען לאנדעס פעסטצושטעללען. אינדעם איזט עס וואהרשיינליך, דאס צאהלרייכע ארטהאדאקסע געמיינדען דאס שטאטוט אננעהמען ווערדען. דיא פארטשריטטס-געמיינדען האבען געגען דאסזעלבע בערייטס פראטעסטירט. דאס ענדע ווירד וואהרשיינליך זיין איינע „טרעננונג" צווישען דען ביידען פארטייען אונטער דען יודען גאליציענס." — זא ווייט דאס „וויענער טאגבלאטט". דיא קריטיק דיעזעס בלאטטעס איזט איינע אללצושארפע, וועסהאלב וויר דערזעלבען ניכט גאנץ ביישטיממען קאננען. ריכטיג איזט עס, דאס היער אין אונגארן ניכט דיא ראבבינער, זאנדערן דיא פערטרעטער איינצעלנער געמיינדען דאס יידיש-ארטהאדאקסע לאנדעס-שטאטוט פעסטגעשטעללט האבען. עס ווארען אויך ראבבינער ערשיענען, דאך דיעזע שטיממטען ניכט מיט. עס ווארדען איהנען בלאס דיא איינצעלנען בעשטיממונגען צור פריפונג פארגעלעגט, אב דיעזעלבען ניכט געגען דיא רעליגיאן פערשטאססען. דא אבער דאס גאליציישע שטאטוט אויך אונס צוגעזענדעט ווארדע, זא פינדען וויר, דאס דיעזעס מאנכע טרעפפליכע בעשטיממונגען ענטהאלט, דיא אין דעם ארטהאדאקסען שטאטוטע אונגארנס פעהלען. זא צום ביישפיעל ענטהאלט § 27 דעם גאליציישען שטאטוטס דיא בעשטיממונג, דאס יעדע קולטוס-געמיינדע פערפפליכטעט זייא, איינע תלמוד תורה-שולע צו ערהאלטען, אין וועלכעם קינדער אונד יינגלינגע (בחורים) אין ביבעל, תלמוד אונד פוסקים אונענטגעלטליך אונטעררייכטעט ווערדען זאללען! — דאס איזט געוויס איינע האכסט יידישע איינריכטונג. אים ארטהאדאקסען שטאטוטע אונגארנס איזט איינע זאלכע פערפפליכטונג דער געמיינדען ניכט ענטהאלטען, זאנדערן דען עלטערן איבערלאססען, פיר לימוד התורה איהרער קינדער צו זארגען! — עבענזא ריהמענסווערטה איזט § 73 דעם גאליציישען שטאטוטס, קראפט דעססען יעדע געמיינדע פערפפליכטעט איזט, איין שפיטאל אויף איינענע קאסטען צו ערהאלטען אונד פיר דיא פערפפלעגונג יענער יידישען קראנקען, וועלכע אין כריסטליכען שפיטעלערן ליעגען, אויס געמיינדע-מיטטעלן זארגע צו טראגען: אויך פאן דיעזער עכט-יידישען בעשטיממונג פינדעט זיך אין דעם אונגארישען ארטהאדאקסען שטאטוטע קיינע שפור. עס איזט דאהער האכסט אונרעכט, דאס גאליציישע ארטהאדאקסע שטאטוט בלאס דעסהאלב איינער שארפען קריטיק צו אונטערווערפען, וויל דאסזעלבע פאן ראבבינערן הערריהרט. דיא ארטהאדאקסען ראבבינען גאליציענס האבען דורך פיעלע בעשטיממונגען אין דעם פאן איהנען פעסטגעשטעללטען שטאטוטע בעוויעזען, דאס איהנען דאס ערשטארקען דעם יודענטהומס אם הערצען ליעגט!

פאלליעטאן.

הערשער אונד פאלק.

(10-טע פארטזעטצונג.)

„„וויא זיא מיין הערץ געבראכען האט! (ערוויעדערטע דאס וויב) דער קנאבע איזט אין דער ערדע בעססער געבארגען, אלס אין דיינעם לאסטערהאפטען הויזע. — עס איזט בעססער, דאסס דאס גראב איהן שיטצט פאר איינעם לעבען, וויא דאס דייניגע, דעם בלוטפערגיעססענס אונד דעם פערברעכענס!""

ריטטער וואלטער ווארדע נון אין נאכדענקען פערזונקען, אונד דיא אלטע בענוטצטע דיא געלעגענהייט, אום דאפאן צו קאממען אונד צו פערשווינדען, וואס איהר דענן אויך אין דער דונקעלהייט צווישען דען רואינען לייכט געלינגען קאננטע.

אלס וואלטער פאן מאנרעאל וויעדער צו זיך קאם, וואר דיא אלטע ניכט מעהר צו זעהען. דאס גאנצע קאם איהם פאר וויא איין העקסען-שפוק, אונד עס וואר איהם, אלס ווענן דיא אלטע אין דיא ערדע פערזונקען ווערע. — אינדעססען וואר ער פאן דעם פלוכע דעס אלטען וויבעס נאך אימער ערשיטטערט, אונד דיעזע איינזאמקייט צווישען דען רואינען האטטע עטוואס אונהיימליכעס אונד שרעקליכעס פיר איהן. — פלאטצליך ערבליקטע ער צווישען דען רואינען איינען ליכטשיין. אין זיינעם אבערגלויבען מיינטע ער, עס זייא דא ווירקליך נעבען מיטטערנאכט איין העקסען-טרייבען. — אינדעססען בעשלאס ער, דעם ליכטשיינע נאכצוגעהען אונד צו זעהען, וואס דיעס בעדייטע.

אלס ער נון דעם ליכטשיינע נעהער קאם, זאה ער דורך איינינע מויער-שפאלטען צו זיינעם ערשטוינען איינע גאנצע פערזאממלונג פאן מעננערן. איינינע הונדערט מעננער, אין לאנגע מענטעל געהיללט אונד מיט שווארצען מאסקען אויף דען געזיכטערן, שטאנדען דא אין איינעם קרייזע פאר איינעם מאננע, דער איין נעציקטעס שווערט אין דער האנד היעלט אונד זאנטען איהם איינע פערשווארונגס פארמעל נאך.

דער מאנן, דער אין דער מיטטע שטאנד, וואר פאנדולפא, אונד דיא פערזאממעלטען ווארען רעפובליקאנישע פערשווארער, נעמליך דיא אנהעננער פאן קאלא ריענצי.

„דיא צייטען דער פיעלען ווארטע אונד דער פיעלען בעראטהונגען (ריעף פאנדולפא אים פייערליכען טאנע) זינד פאריבער אונד עס מוס צור ווירקליכען טהאט איבערגאנגען ווערדען. שווארעט, דאס איהר אייך אום דיא פאהנע דער רעפובליק פערזאממעלן אונד דען ווארטען דעס ריענצי געהארכען ווערדעט!"

„„וויר שווארען! וויר שווארען! (ריעף דיא גאנצע פערזאממלונג) אונזער לאזונגסווארט איזט נון: „טאדט דען טיראננען! לעבען דער רעפובליק!"""

יעדער דער פערזאממעלטען לעגטע נאך אונד נאך דיא האנד אן דאס שווערט, אינדעם ער יענע ווארטע וויעדערהאלטע. —

דער ריטטער וואלטער פאן מאנרעאל האט נון גענוג געזעהען אונד געהארט; ער בעגריפף באלד, אום וואס עס זיך היער האנדלע — אונד בעשלאס, פארלייפיג צו שווייגען.

וואלטער דאכטע, פאר אללעם מיט דען באראנען צו אונטערהאנדלען, זאללטע עס איהם געלינגען, דיא באראנע פיר זיינען פלאן צו געווינגען אונד דורך זיא ווענינסטענס אלס בירגערמייסטער איבער ראם איינגעזעטצט צו ווערדען, זא ווירדע ער איהנען דיא פערשווארונג דער רעפובליקאנער פערראטהען; ווידריגענפאללס ווערע ער ענטשלאססען, זיך דען רעפובליקאנערן אנצושליעסען, אום אויף דיעזער זייטע איינען פארטהייל פיר זיינען פלאן צו געווינגען.

ניינטעס קאפיטעל.

בעפאר וויר דען פאדען אונזערער געשיכטע וויטער פארטשפינגען, מיססען וויר אונזערען לעזערן איבער דאס ריטטער-וועזען יענער צייט איין קורצעס בילד ענטווערפען.

אים מיטטעל-אלטער בעשטאנדען דיא סאלדאטען גראסטענטהיילס אויס פוס-געננערן; רייטער ווארען נור ווענינע. אבער אללע דיעזע רייטער ווארען מיט שווערער קריעגס-ריסטונג פערזעהען. זיא טרוגען העלם אונד פאנצער, איהרע וואפפען ווארען לאנצען (שפיעסע) אונד פורכטבארע שווערטער. דאס שיעס-פולווער וואר דאמאלס נאך ניכט ערפונדען, אונד וועגען דער פיעלען קאסטען, דיא איינע זאלכע קריעגס-ריסטונג איינעם רייטערס ערפאדערטע, קאננטען נור דיא רייכען אונד פארנעהמען צו פפערדע אין דען קריעג ציעהען. דארום גאב דער ריטטער-דיענסט (רייטער-דיענסט) איינע ארט פאן אנזעהען אונד אדעל, אונד אימער זוכטען זיך דיא רייטער פאן דען אונטערן פאלקס-קלאססען אבצוזאנדערן. דאדורך וואר דאס גאנצע לעבען דעס אדעלס שאן פאן יוגענד אויף איין קריעגערישעס, מאן דאכטע נור אויף דיא אויסבילדונג דער קארפערליכען קראפט אונד געשיקליכקייט; אום דיא אויסבילדונג דעס גייסטעס קיממערטע זיך ניעמאנד. מאנכער אדעליגע קאננטע ניכט איינמאל זיינען נאמען אונטערשרייבען. דען שריפט-געלעהרטען בעטראכטעטע מאן אלס איינען נארען. דאגעגען לערנטע דיא אדעליגען פאן יוגענד אויף, זיך אויף איינעם ווילדען